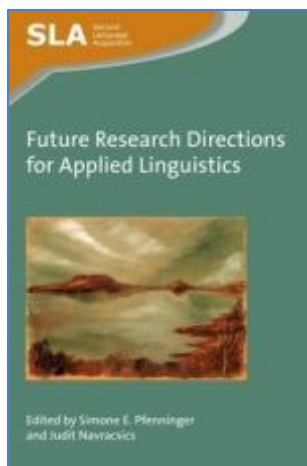

Simone E. Pfenninger – Navracsics Judit (szerk.)

Future Research Directions for Applied Linguistics (Lengyel Zsófia)

MULTILINGUAL MATTERS – BRISTOL. 2017. 295 OLDAL

Új utak az alkalmazott nyelvészetben

A 295 oldal terjedelmű könyv a Multilingual Matters gondozásában jelent meg 2017-ben a *Second Language Acquisition* (SLA) sorozat legújabb részeként. A szerkesztők a 14 fejezetet tartalmazó tanulmánykötetben új megközelítésből mutatják be a kutatási területeket. Minden szerzőt arra kértek, hogy írásaikban a jelen kutatási eredményeik ismertetése mellett fogalmazzák meg a jövőre nézve fontosnak ítélt implikációkat. Az alkalmazott nyelvészet tudományterület múltja, jelene és jövője egyaránt megjelenik a könyvben, így az érdeklődő olvasó képet kaphat az alkalmazott nyelvészet mibenlétéről. A tanulmánykötet célja az, hogy bemutassa az alkalmazott nyelvészet jelenlegi tudományos eredményeit, valamint innovatív módszertani megközelítést nyújtson a jövőbeli kihívások vizsgálatához.

Felépítését tekintve a kiadvány jól szerkesztett, könnyen áttekinthető, tagolása arányos. A bevezető után a fejezetek három nagy részre oszthatók: a kétnyelvűségi kutatásokkal kapcsolatos jövőbeli kérdésekre, a másodiknyelv-elsajátítás problémájára és a nyelvpolitikai megfontolásokra, valamint az instrukcionált másodiknyelv-tanulás empirikus bizonyítékaira. Az alábbiakban azokat a fejezeteket ismertetem részletesebben, amelyek a nyelvelsajátításra és a nyelvek közötti kölcsönhatásra fókuszálnak.

Az első fejezet a kétnyelvűség előnyeiről szól a különböző életkorokban. A szerző, Kees de Bot, amellett, hogy részletezi a kognitív feldolgozást, azt helyezi a középpontba, hogy a kétnyelvűség folyamat, nem pedig állapot. Véleménye szerint a kétnyelvűség a nyelvtudás szintjétől és a nyelvek használatának a gyakoriságától függ. Emellett áttekinti a kétnyelvűség előnyeiről és hátrányairól szóló tanulmányok publikálásának a problémáit, valamint a kétnyelvűség előnyét további nyelvek tanulásakor. A jövőre nézve fő célként azt határozza meg, hogy a kétnyelvűség hasznosíthatóságát tovább kell vizsgálni, részletezni.

Csépe Valéria tanulmánya a többnyelvű agyról, az átalakuló agyi struktúrákról és a végrehajtó funkciók kiterjedt hálózatáról szól. A szerző ismerteti a kognitív előny fogalmát, sajátosságait különböző életkorokban, hangsúlyozza, hogy a második nyelv elsajátításának intenzitása mennyire fontos. Átfogó betekintést kapunk a neurolingvisztikai képalkotó vizsgálatok elméleti alapjaiba és lényegébe, amelyek azonban nem mindig támasztják alá a kétnyelvűség előnyeiről szóló hipotéziseket. A szerző rávilágít arra, hogy a többnyelvű nyelvelsajátítás és a performancia átalakítja a neurális hálózatokat, és hatással van a végrehajtó funkcióra. Kifejti, hogy az anyanyelvalapú feldolgozást az interferencia vagy az első nyelvről a második nyelvre való transzformálás jellemzi. Szükségesnek érzi a következő módszertani kérdések mielőbbi megválaszolását: hogyan ítéljük meg a nyelvtudást, miként határozzuk meg a kétnyelvűséget, a mérések milyen széles repertoárját használjuk, illetve hogy a neurológiai vizsgálatok módszerei mennyire megfelelőek a tudományos, nyelvészeti kutatásokban. Felhívja a figyelmet a publikált eredmények megismételhetőségének a fontosságára.

Ezt hangsúlyozza a továbbiakban Navracsics Judit és Sály Gyula fejezete is, amelyből kiderül, hogy a szakirodalom is ellentmondásos a többnyelvűség agyi reprezentációjának a kérdésében. Ebben

a tanulmányban is előtérbe kerül az életkor szerepe a második nyelv elsajátítása kapcsán. A szerzők kutatása – amellet, hogy a szógyakorlás befolyásoló hatására fókuszál – arra is választ keres, hogy az elméleti feltevések, az eddig kidolgozott modellek érvényesek-e a kétnyelvű vizuális szófelismerésre. A fejezet előnye az, hogy a témában kevésbé járatos olvasónak is részletesen elmagyarázza a kutatás során nyert adatokat. A tanulmány célja, hogy a nyelvtanárok számára megfogalmazza: a szemantikai vagy a fonológiai feldolgozás könnyebb-e a nyelvtanuló számára. Az eredmények szerint az instrukcionált és a kései kétnyelvűek fonológiai tudatossága fejlettebb. A kutatók ezt arra alapozzák, hogy rövidebb a döntések reakcióideje, és jobbak az eredményeik, mint a korai vagy természetes kétnyelvűeké. A kutatási nehézségek bemutatásán túl a szerzők arra is felhívják a figyelmet, hogy a jövőben szükség lenne egységes és összevethető nyelvi korpuszok létrehozására annak érdekében, hogy a kutatók érvényes kétnyelvű tesztanyagokat készíthessenek.

Az első rész zárásaként Vincent van Heuven tanulmánya azt kívánja megválaszolni, hogy a második nyelvet kiváló tudásszinten beszélők azonos mentális reprezentációval rendelkeznek-e az angol magánhangzórendszer vonatkozásában az anyanyelvi beszélőkkel. Az eredmények alapján elmondható, hogy az egynyelvűek és a második nyelvet tanulók hangrendszeri reprezentációja eltér egymástól, mint ahogy a korai és a kései kétnyelvűek magánhangzórendszert érintő perceptuális reprezentációja is. A magánhangzó-kategóriák hasznos eszközök lehetnek a kétnyelvű beszélő nyelvi dominanciájának a meghatározásában.

A második rész elméleti megfontolásokra épít. Elsőként Simone E. Pfenninger és David Singleton számolnak be az életkor és a második nyelv tanulásának vonatkozásában lezajlott vizsgálatok módszereiről. Az úgynevezett többszintű modell alapján négy pontban határozzák meg az életkor fontosságát: kategorikus faktor (ez alapján történik a vizsgált személyek korai vagy kései kétnyelvű besorolása), folytonos előjelző (kronológia vagy nyelvi teljesítmény alapján), a kettő keveréke, illetve a kontrollváltozó (ha az érdeklődés valami más faktor pontos megismerésére irányul). E modell segítségével érvényes tesztek készíthetők az életkor másodiknyelv-elsajátítására gyakorolt hatásával kapcsolatban. A modell teljes megértéséhez és megismeréséhez a szerzők további kutatásokat javasolnak új perspektívák alapján.

Csernicskó István munkája új aspektussal gazdagítja a kötetet. A nyelvpolitikai döntéshozatal problémáira reflektál: a múlt nehézségeitől a jelen helyzeten át eljutva a jövő lehetőségeihez. Bemutatja Ukrajna nyelvi törvényeit 1989 és 2015 között. Kiemeli, hogy a nyelvválasztás joga az oktatásban elidegeníthetetlen jog. Ukrajnában 25 évvel a függetlenség kikiáltása után még mindig nagy az orosz nyelv hatása a köznyelvi helyzetekben, különösen a médiában és a gazdaságban. 2016 májusában a háborús állapotok rávilágítottak a nemzeti kohézió fontosságára, az Ukrajnához való lojalításra. Egyelőre azonban még nem tudni, hogy a politikai folyamatok hogyan befolyásolják a lakosság nyelvi összetételét és identitástudatát.

Lars Bülow cikke a továbbiakban alapvető különbséget tesz a *nem* kategorizációjában. Elméletében a biológiai nem mellett megjelenik a nyelvtani nem, amelyet a szerző *genus* névvel illet. Bülow javaslata szerint vizsgálni kell, hogy van-e hosszú távú hatása a biológiailag semleges nem nyelvi innovációinak, illetve hogy a nyelv szerkezete hogyan befolyásolja a gondolatokat.

Fábián Gyöngyi tanulmánya a kritikai gondolkodás fontosságát jelzi, amely mint specifikus háttérismereten alapuló képesség jelenik meg a 21. századi osztályteremben. Ennek három fő pillére a produktum, a személy és a folyamat, amelyeket a filozófia, a pszichológia, azon belül a kognitív pszichológia alakít. A szerző azt hangsúlyozza, hogy a kritikai gondolkodás tanult viselkedésforma, amelyben a kételkedés és a kétségek alapvető szerepet játszanak, és amelyre sokkal nagyobb figyelmet kellene fordítani a tanárképzés során. A tanulmány alapján korunk tudása négy kategóriára osztható: kreativitás, problémamegoldó készség, döntéshozatali képesség és a tanuláshoz való pozitív hozzáállás.

Ulrike Jessner és Török Valentina a többnyelvű megközelítés és a metanyelvi tudatosság mellett érvel. Az úgynevezett többnyelvűségi tényező – M-faktor – felgyorsítja a harmadik nyelv elsajátítását.

Ennek köszönhetően a többnyelvű tanuló olyan készségeket és képességeket épít ki magában, amelyekben az egynyelvű beszélő hiányt szenved. Minél több nyelven beszél az egyén, annál nagyobb a nyelvtani stratégiáinak száma és gyakorisága.

A harmadik részt Marjolijn Verspoor nyitja, aki azt a fő megállapítást teszi, hogy a lexikai teljesség, lexikai pontosság, szintaktikai teljesség, szintaktikai pontosság sorában minden tényező előjelzője az öt megelőző tényező. A nyelvi fejlődés nem lineáris (az írás tekintetében szabálytalan) folyamat számos variációval. A következő tanulmányokban előbb Kristina Cergol Kovačević az első és a második nyelvi jártasság és a kognátusz feldolgozás viszonyát vizsgálja, majd Bátyi Szilvia az attitűd és a motiváció szerepét hangsúlyozza a nyelvkopás folyamatában. Ez utóbbi tanulmány szerint mind az attitűd, mind pedig a motiváció sokkal jelentékenyebb faktor, mint azt a korábbi vizsgálatok mutatták. A szerző a dinamikus megközelítés fontosságát emeli ki a jövőre nézve.

A szerkesztők által írt utolsó fejezet konklúzióként megfogalmazza, hogy az alkalmazott nyelvészet komplex tudományterület, amely nyelvi vonatkozású, valós időben felmerülő problémákkal foglalkozik. Az elméleti, empirikus, gyakorlatorientált nézőpontok biztosítják a tudományos kutatás teljességét. Az alkalmazott nyelvészeti kutatások vonatkozásában a jövő feladatait három csoportban foglalják össze a tanulmánykötet szerzői:

- Meg kell ismerni a mítoszokat, ideológiákat, hogy a jövőben felmerülő problémákra legyenek alternatív megoldások. Többek között vizsgálni kell a kétnyelvűség előnyeit különböző populációkon, valamint azt, hogy az életkornak mint faktornak milyen szerepe van.
- Innovatív kutatási módszereket kell kidolgozni. Következetes koncepcióra van szükség. Demonstrálni kell, hogy a pszicholingvisztikáról és a többnyelvűségről szóló ismeretek hogyan befolyásolják a kutatómódszertant. Kétnyelvű tesztanyagokat kell szerkeszteni a nyelvi tudatosság mérésére. A tanuló mint aktív résztvevő irányából el kell mozdulni a kontextusban lévő tanuló irányába.
- Az alkalmazott nyelvészeti kutatási eredményeket alkalmazni kell a nyelvpolitika és az oktatás területén.

Összefoglaló értékelésként megállapítható, hogy a jelen tanulmányok sorozata átfogó, tudományos igényű megírt és rendkívül alapos munka. Illusztrációik minden esetben a megértést segítik. A tanulmányok végén figyelemre méltó a felhasznált irodalom jegyzéke, amely hasznos olvasmánylista lehet a téma iránt érdeklődők számára. A kötetben gyakran utalnak egymásra a szerzők, ami a teljes kötetet összefogja, és bizonyítja a tudományos műhely egységét, a szakmaiság és az együttműködés igazi meglétét. A könyv végén név- és tárgymutató segíti a témák vagy szerzők szerinti tájékozódást. A kötet tudományos jelentősége vitathatatlan, hiszen a legújabb vizsgálatok eredményeinek bemutatásán túl az az elsődleges célja, hogy a szerzők pontos irányt mutassanak, és a jövőre nézve implikációkat fogalmazzanak meg az alkalmazott nyelvészeti kutatások számára. A tanulmánykötet tartalmilag gazdag olvasmányanyaga ajánlható egyetemi hallgatóknak, doktoranduszoknak, tanároknak, kutatóknak, illetve a téma iránt érdeklődőknek egyaránt. Hasznos összefoglaló mindazoknak, akik többnyelvűséggel, nyelvoktatással, nyelvészajátítással, alkalmazott nyelvészettel vagy pszicholingvisztikával foglalkoznak.

Lengyel, Zsófia: New approaches in applied linguistics

Az írás szerzőjéről

Lengyel Zsófia

doktori hallgató, Pannon Egyetem Többnyelvűségi Nyelvtudományi Doktori Iskola, Veszprém
lengyelzsofia83[kukac]gmail.com